

УДК 81'25:81'271.16]:316.722

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-4>

DOMESTICATION TA FOREIGNIZATION У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ ЦАРИНІ: ДИХОТОМІЧНИЙ ТУМБЛЕР ЧИ КОНТИНУУМ ВЗАЄМОДІЇ СВОГО ТА ЧУЖОГО (ЧАСТИНА 2)

Крюкова Юлія Дмитрівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей

Волинський національний університет імені Лесі Українки

krjukowajuli@gmail.com

orcid.org/0000-0002-7769-3402

Чарікова Ірина Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології

Волинський національний університет імені Лесі Українки

icharikova@vnu.edu.ua

orcid.org/0000-0002-5080-5216

Друга частина розвідки занурює читача у практичний вимір перекладознавчої трансверсальності. Наведено аргументи щодо того, чому саме природа цього концепту найкраще передає суть процесів, що відбуваються у сучасному світі та які безпосередньо мають відображення й у перекладознавчій царині. З'ясовано, що термін трансверсальність у своєму становленні пройшов шлях різними міждисциплінарними вимірами. Зроблено висновок про те, що хоча й трансверсальність як поняття не має прямого застосування у працях по перекладознавству, однак розвідки кінця ХХ початку ХХІ ст. є яскравим прикладом саме трансверсальної спрямованості. Доведено, що її присутність, як і суть самого феномену, зчитується між рядками. Для А. Бермана – це етична взаємопроникність, а отже трансверсальність свого-чужого; для Л. Венуті форенізація перетворюється на трансверсальний рух, що прорізає опір культурних норм; М. Бейкер позиціонує переклад як re-narration, що і є актом трансверсальності, бо знову-і-знову перепрочитуються та переплітаються мультимодові історії; М. Кронін та його ідея eco-translation теж тождозна руху між та наскрізь, де паритетно трансверсують види, культури, технології у єдиному перекладацькому вирі.

У межах розвідки вперше здійснено спробу нового перепрочитання цього концепту, а саме умовно маркувати розмірною шкалою епох-цен, що і складає **новизну дослідження**. Такий підхід прочитання перекладознавчого виміру крізь оптику транс-цен-версальної моделі допомагає досягнути ключові перекладознавчі плато, по-між яких і курсують нині вектори доместикації та форенізації. Зроблено припущення, що орієнтування у просторах Антропоценового, Капіталоценового, Плантаціоценового, Піроценового, Ктулуценового перекладу, дає можливість перекладачеві з часом сформувати стійку трансверсальну мета-навичку калібрування тертя горизонтів свого та чужого, що і складає **актуальність статті**. Змодельовано ситуативний кейс, який демонструє, що переклад – процес декодування концептів, у котрому контекст важливіший за форму. Тому перекладач для того, щоб скерувати вектор форенізації чи доместикації у вірне цільове русло повинен проходити поверхневий рівень форм наскрізь та проникати в концептуальне тло, де культурна предикція дає йому можливість трансформувати перекладацький буквалізм повною реконструкцією актуальних сенсів.

Зроблено висновки про перспективність подальших досліджень у напрямі транс-цен-версальності. Це дасть перекладачеві можливість йти в ногу з епохою, бачити і прогнозувати всю масштабність змін, що нині і в майбутньому чекає на перекладознавчу царину. Переклад вже зараз переступив поріг алгоритмічного суб'єкта, який існує у просторі мультимодальності, де триває колаборація людини і машини.

Ключові слова: Антропоцен, Ктулуцен, трансверсальність, етика чужого, постгуманізм, концепт, мета-навичка.

DOMESTICATION AND FOREIGNIZATION IN TRANSLATION STUDIES: ON-OFF COGNITIVE TOGGLE OR A CONTINUUM OF THE NATIVE-FOREIGN INTERACTIO (PART 2)

Kriukova Yuliya Dmytrivna,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Natural Sciences
and Mathematics

Lesya Ukrainka Volyn National University

krjukowajuli@gmail.com

orcid.org/0000-0002-7769-3402

Charikova Iryna Vasylivna,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Philology

Lesya Ukrainka Volyn National University

icharikova@vnu.edu.ua

orcid.org/0000-0002-5080-5216

The second part of the article immerses the reader into the practical, transversal dimension of translation studies. Arguments are provided as to why the very nature of this concept best conveys the essence of the processes taking place in the modern world and directly reflected in the translation domain. It has been determined that the term, in its evolution, has passed through various interdisciplinary stages.

It is concluded that although transversality as a concept has not been directly applied in translation studies, the research conducted at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries vividly exemplifies the transversal orientation. It is shown that its presence – as well as the phenomenon of transversality itself – can be read between the lines. For A. Berman this is ethical interpenetration, that is, the transversality of the native and the foreign; for L. Venuti foreignisation transforms into a transversal movement that cuts through the resistance of cultural norms; M. Baker views translation as re-narration which itself represents an act of transversality as multi-species stories are continually re-read and interwoven; M. Cronin's concept (idea) of eco-translation likewise embodies movement between and through, where species, cultures, languages and technologies, etc transversalize in a dynamic act of translation of mutual balance.

*Within the framework of this study, an attempt has been made for the first time to reinterpret this concept – specifically, to mark it conditionally by the scale of cene-epochs, which constitutes **the novelty of the research**. Such an approach – reading translation studies through the prism of trans-cene-versal model – helps to grasp the key translational plateaus between which the vectors of domestication and foreignization move now. An assumption is made that orientation within the spaces of Anthropocene, Chthulucene, Capitalocene, Plantationocene, Pyrocene, and Technocene translation allows the translator gradually develop a lasting transversal meta-skill of calibrating the friction between native and foreign horizons, which determines **relevance of this study**. A situational case-study has been modeled to demonstrate translation as the process of decoding concepts in which context outweighs form. Therefore, to guide the vector of foreignization or domestication in the right direction, the translator must penetrate beyond the surface level of forms and access the conceptual layer where cultural prediction enables the transformation of literalism into a full reconstruction of relevant meanings.*

It is concluded that future research should continue to follow the trans-cene-versal trajectory, allowing translators to keep pace with the epoch, to understand and anticipate the scale of changes awaiting the field of translation studies, which has already stepped into the realm of the algorithmic subject – one existing within the space of multimodality and human-machine collaboration.

Key words: Anthropocene, Chthulucene, transversality, ethics of otherness, posthuman, concept, meta-skill.

Вступ. *Усе тече, усе змінюється* – мабуть чи не єдина існуюча істина, що не втратила своєї актуальності донині. Перекладознавство – не виняток, а яскравий тому приклад. Його еволюційне становлення закарбувало в собі всі ментальні зсуви та культурні повороти людства. Від анонімного слуги тексту, котрий просто буквально передавав слова з однієї мови в іншу до концептуального суб'єкта, який вершить долю *свого* та *іншого*. Сьогодні ця межа між *своїм* та *чужим*

невпинно мігрує, бо вони постійно взаємопроникають один в одного. Те, що зараз *чуже*, вже завтра може стати *рідним*. Саме тому така світова динаміка змін і перетворила переклад із механічного трансферу значень на живий процес взаємодій. Ба більше модерне *цен-маркування* (*Антропоцен, Ктулуцен, Піроцен, Капіталоцен* і т. ін.) простору як такого видозмінює перекладацьку царину в *Мультиверс* автономних мікро-моделей реальності, де одна наповнена геологічною силою люд-

ського, в іншій домінує логіка зиску, в третій переважає плантаційна мономодель, де численне розмаїття голосів зводиться лише до *свого*, а деє навпаки паритетно співіснує вся множинність.

Розмежування між *доместикувати* чи *форенізувати* дедалі активніше нівелюється, стратегія єдино-переможця відходить у минуле. Світ настільки плюралістичний та стихійно розгалужений, що те, що вважалося перекладацькою стратегією стало метафорою глобального вибору. *Доместикація* напругу корелюється з природою *Антропоцену*, в якому йдеться про своєрідне узагальнення, уніфікацію, колективну відповідальність, але в той же час й про розмивання відповідальності, а отже гомогенізацію *чужості*. Тоді як *форенізація* проєкція мислення *Ктулхуцен*, де навпаки культивується етика співіснування та готовності мешкати в гетерогенності й тандемі. Саме тому в час криз, війн, кліматичних й техногенних катастроф переклад є тією моделлю, що вчить та демонструє як виховувати в собі й поширювати в маси глобальну відповідальність за *своє* й *іншого*. Й це та причина через котру дві дихотомічні практики повинні працювати в свідомому балансі, берегти *своє*, що є носієм пам'яті, сенсів, цінностей, ідентичності, але й етично охороняти *іншого*, дозволяючи йому просто бути. Насправді така гібридизована техніка розрізнення, коли перекладач має застосувати ту чи іншу стратегію вимагає всесторонньо розвинутої світоглядної обізнаності, розуміння широкого спектру речей, співставлення, аналізу, інтеграції і под. Також ідентифікувати призначення того чи іншого тексту в цільовій культурі: чи він інформує, чи переконує, чи має на меті зберегти історичний колорит чи естетично апелювати, а можливо несе в собі дидактичну складову, збереження котрої навчає, радить, націлює реципієнта. Важливо своєчасно зрозуміти чого очікує цільова аудиторія: безперебійного, зручного читання чи маргіналізованих голосів *іншого*? Спромогтися оцінити наскільки адаптація стирає ідентичність *іншого*, а де навпаки її надмірність робить текст не читабельним, а отже нівелює призначення. В який з наративів публічний, концептуальний чи мета інтегрувати текст? Коли через *доместикацію* синхронізувати повідомлення з домінантною історією, а коли через *форенізацію* зберегти альтернативу *чужого*? У який момент важливо підтримати своїм вибором мовно-культурне розмаїття, а коли звести все до моноагентності планта-

ційної моделі (*Плантаціоцен*). Як відчути, де потрібно більше *доместикації* та поодиноких вкраплень *чужості*, де навпаки більше *форенізації* та паратекстів, а де все ж таки актуальним стане змішаний режим з константним опційним перемиканням. Як створити *текст-гібрид*, що зробить переклад водночас і функціональним і чесним, як перед читачем так і вихідником, в очах загальнокультурного та політичного контексту.

На нашу думку, ключова складність полягає в тому, що людство століттями звикло мислити ієрархіями та дихотомічними парами: *верх-низ*, *суб'єкт-об'єкт*, *мова-мислення*, *вихідник-переклад*. Однак XXI ст. показує, що левова частка патернів уже не працює. У вимірі, де вертикалі метанаративів та горизонталі комунікативних схем вичерпують себе – на часі стає якісно новий тип зв'язків, спосіб мислення, що відбувається *між*, нівелює фіксовані, стандартизовані схеми, руйнує дисциплінарні стіни. Мета – генерувати перекладацьку діяльність, що долає межі, але не стирає їх повністю, культивує етику толерантності й дотику, яка залишає кожен слід, стає вмістилищем усіх систем, але не належить жодній, бо існує в перманентному переході *між* ними. Тому там, де системи руйнуються, на їх міждисциплінарних екзистенційних розломах народжуються нові горизонти мислення. На зміну *лінійним* приходять *трансверсальні* траєкторії руху, що торують шлях між просторами мов, культур та сенсів. На цих стежках перекладач вже не крокує прямо, а вчиться лавірувати поміж мов, людей, систем, етичних норм, імперативів і под.

Актуальність дослідження. Отже, *трансверсальність* набуває у контексті сьогодення вагомого значення, так як символізує ключову онтологічну здатність XXI ст. – перетинати кордони – культурні, технічні, ідеологічні, екологічні, що робить переклад у добу глобалізації, цифрової стихійності, епох *-цен*, не лише інструментом комунікації, а можливістю осягнути, осмислити, а головне інтегруватися у прогресивну картину світу, що вже давно не проміряється ієрархією центрів та периферій. Відповідно й *domestication* та *foreignization* набувають сьогоденні нового *трансверсального* забарвлення, коли йдеться, не про вибір однієї стратегії, а про взаємодію, постійні перетини й трансформації. Підхід, що набуває дедалі більшої популярності зокрема в контексті ідей постгуманізму, де переклад вузол людського, машинного, алгоритмічного, мульти-модального і т.ін.

Мета розвідки – аналіз виміру *трансверсальності* в перекладі як культурно-філософського феномену в якому взаємодіють різні концепт-моделі сучасності (*Антропоцен, Капіталоцен, Плантаціоцен, Піроцен, Ктулуцен* і под.) й які калібруються полюсами *свого* (*domestication*) та *чужого* (*foreignization*). Реалізація мети передбачає виконання низки **завдань**: простежити філософсько-культурні витoki *трансверсальності* як концепту в працях французьких постмодерністів; окреслити як ідеї етики *чужого* та *свого* в працях А. Бермана, Л. Венуті, М. Бейкер, М. Кронін (Berman, 2009; Venuti, 2018; Baker, 2006; Cronin, 2006) корелюються з сучасними *цен*-теоріями в просторі *трансверсальності*; розкрити політичний, культурний, екологічний потенціал сучасного перекладу в епоху *Антропоцен*; сформувати принципи та мета-навичку функціонування *трансверсальності* як базової етичної стратегії перекладача; згенерувати практичний корпус прикладів, що демонструють реалізацію *трансверсальної* суб'єктності перекладача в дії.

Теоретико-методологічна база дослідження ґрунтується на перекладознавчих, постструктуралістських, постгуманістичних підходах. У контексті яких знання із субординаційного статусу екстраполюється у вимір множинної взаємодії. Перекладознавчі підвалини розвідки формують праці класиків у цій царині, таких як А. Берман (1984) та позиціонування перекладу як випробування *чужого*, що зберігає *інакшість* в цільовій культурі; Л. Венуті (1995) котрий у своїх працях акцентує на *видимості* перекладацької постаті та супротиві етноцентричній *доместикації*; М. Бейкер (2006) та погляду на переклад як на *нарратив*, який може розвивати або ж підривати домінантні культурні історії; М. Кронін (2017) та його ідея *еко-перекладу* вводить екологічний аспект, в якому переклад мислиться як турбота про мовне та культурне розмаїття в *Антропоцен*.

Не менш фундаментальними стали й праці філософського гатунку, котрі дають ключове уявлення про природу змін, що відбувались/ються. Такі концепти як *ризом*, *множинність*, *тіло без органів* і лежать в основі *трансверсальної* парадигми як такої, яка розриває шаблонність мислення й відповідно протистоїть лінгвістичному редуціонізму й звільняє переклад від стереотипності мислення, відкриває шлях до якісно нових онтологічних горизонтів. Зокрема йдеться про праці Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі, в яких і зародилась

ідея сучасної інтерпретації концепту *трансверсальності*.

Розділ 1. Транс-цен-версальність як вимір переходів та взаємопроникнень у перекладознавстві

Трансверсальність (Т) – поняття, що пройшло свій шлях становлення від психоаналітичного терміну, універсального культурного та філософського принципу до онтологічної категорії мислення. Слово *transversalite* походить від лат. *transversus* та означає: *перехресний, той, що проходить через, навскіс*. У сучасних гуманітарних студіях воно дещо розширило свій діапазон значень до динамічного переміщення *через* системи й набуло статусу своєрідного *спойлера* між різними площинами буття. Ранні еволюційні витoki цього слова сягають психоаналітичного та соціального підґрунтя, коли ще у 1960-1970 роках воно отримало свою першу концептуальну репрезентацію в працях французького психоаналітика Ф. Гваттарі (*La transversalite*, 1964). У політико-психоаналітичній концептосфері дослідника Т позиціонується як спосіб вивільнення суб'єкта з-під гніту інституцій та систем контролю, що вкладається в ідею *зв'язку без центру* і пізніше ляже в основу таких фундаментальних концептів як *ризом* та *тіло без органів*, що є апогеєм їх з Ж. Дельозом філософії. Таким чином починаючи 1972 р. поняття *transversality* екстраполюється у філософський вимір, у праці видатного постмодерного філософа та мислителя Ж. Дельоза (*Тисяча плато*, 1980 *Анти-Едін*, 1972). Саме тут це поняття і отримує своє нове онтологічне народження, як способу існування у світі, що не синхронізується із жодним центром, а стихійно розгалужується як множинна тканина подій: «*Transversality is the movement of desire across the social field, connecting heterogenous elements without totalizing them*» (Deleuze, Guattari, 1988: 88). У розвідках Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі *трансверсальність* як філософія зв'язків без осердя за своєю природою перегукується з *ризомою* (*rhizome*), що також метафорично антагонізує структурі, субординації, системі. Лишивши позаду своє психоаналітичне та філософське тло *трансверсальність* починає стрімко ширитись й у інші царини знання. У соціальних та політичних рухах вона асоціюється зі створенням ацентричних спільнот. Т як образ потоків влади, що перетинає тіла, можемо зустріти й в працях ще одного французького постмодерніста М. Фуко. Щоправда він напряду не використовує цей термін, однак його дослі-

дження цілком *трансверсальні*, бо в них він нівелює межу між тілесним-політичним, індивідуальним-колективним: «*Power passes through individuals; it is not localized but circulates*» (Foucault, 1976: 98). Уже згодом у XXI ст. *трансверсальність* знаходить вихід у постгуманістичних та екологічних інтерпретаціях. Разом із працями Р. Брайдотті, Д. Гарравей, Б. Латур вона перетинає межі філософії бажання й занурюється в етику постгуманізму, екологічного мислення, номадичного суб'єкта: «*Transversal subjectivity is nomadic, embedded and relational. It connects across species, technologies, and temporalities*» (Braidotti, 2013: 49). *T* стає простором взаємодій у широкому контексті, де відмінності не стираються, а співіснують: «*Transversality is the art of living-with: of weaving stories, organism, and technologies together without erasing their differences*» (Haraway, 2016: 30-57). У Б. Латур *трансверсальність* отримує ще один свій виток значень, який складають гібридні з'єднання, асамбляжі, що формують соціологічний аспект *T*.

Безпосередньо у перекладознавство ідея *T* приходить вже дещо пізніше й має не пряме використання, а є метафорою руху *між* – міжмовного, міжкультурного, міждисциплінарного. Більшість дослідників хоча й не вживають термін *T*, насправді саме його і мислять. Для А. Бермана – це етична *трансверсальність* *свого-чужого*; для Л. Венуті *форенізація* ніщо інше як *трансверсальний рух*, що прорізає опір культурних норм; М. Бейкер позиціонує переклад як *re-narration*, що і є актом *трансверсальності*, в якому перепрочитуються та переплітаються мультимедійні історії; М. Кронін та його ідея *eco-translation*, транслюють руху *між* та *наскрізь*, *між* видами, культурами, технологіями, що паритетно взаємодіють в акті перекладу: «*Translation is not just between languages but between species, systems, and environments*» (Cronin, 2017: 9) / «*Eco-translation is the antidote to the anthropocentric arrogance that assumes everything can be domesticated into human terms*» (Cronin, 2017: 37).

Отже, можемо з упевненістю сказати, що не минула *T* на своєму шляху й перекладацький простір, який у своєму становленні пройшов тривалий шлях, де кожен наступний етап відбувався на зламі світоглядних парадигм. Переклад здобував цей досвід у *космо-, тео-, антропоцентричних* контекстах, йшов траекторіями крайнощів – *тотально доместикуючи* або ж навпаки *форенізуючи*. Змінювались

агенти дії, де почергово то людина, то капіталізм, то плантаційна культурна мономодель, то техніка і под. брали на себе тягар відповідальності. Й все це заради того, щоб на певному етапі зрозуміти, що ніщо й нікуди остаточно не зникає, а нашаровує концептуальні шлейфи значень, де жодне не є тотожним собі вчорашньому. Тому традиційне сприйняття *лінійності*, де перекладач частина тричленної моделі (*текст-перекладач-реципієнт*), де виступає посередником, що транслює зміст, давно минуло. Переклад як і світ загалом перетворився на вимір *трансверсальної* перспективи, де суб'єктність перекладача набуває *рузоматичної* природи, яка екстраполюється з власних доместикуваних просторів у сферу множинності постгуманістичних інтерпретацій. Акт перекладу – це не вибір на користь тієї чи іншої перекладацької стратегії, а подія, в якій *своє* торкається *іншого* заради народження чогось *третього*. *Трансверсальність* вдихає у переклад життя, бо віднині він рухається через культурні, національні, соціальні, дисциплінарні межі, проте не стає на сторону жодної із сторін: «*Трансверсальність – це рух, який долає сегментацію без утвердження центру*» (Guattari, 2015: 113), він просто переоповідає, переписує, переплітає історії, щоразу генеруючи нові синергії, в яких слова, мови, інтонації, культурні альянзи, алгоритми, рослинне, тваринне, машинне, штучне проходить тілом перекладача, як множинність потенцій, що вбирають відбиток його власного досвіду. Статичність та чітка структурованість *текст-перекладач-читач* витісняються перетіканням, поліфонією звучань, взаємопереходами.

Однак чим саме зумовлена така наша модифікація концепту *трансверсальність* часткою *-цен*: *транс-цен-версальність*? Першочергово тим, що вважаємо, що така імплементація та сегментація *трансверсального* виміру *цен-концептами* на прикладі перекладознавчої царини, дає можливість продемонструвати, що переклад вже давно не про пріоритетність та конфронтацію стратегій, а про постійне переосмислення. Там, де колись була нейтральність та прозорість тепер політичність та множинність, простір наративів, голосів, культур. Метафорична імплементація *-цен* маркування виміру *трансверсальності* уможливує наочне заперечення хибності уявлень про те, що *трансверсальність* – це щось хаотичне та спробу довести протилежне. У дзеркалі *транс-цен-версальності* переклад постає діалектикою меж та потоків,

де кожен перетин, ще один *асамбляж*, де множинні агенти (людина, капітал, плантаційна модель, машина, алгоритм, *своє, чуже*) зшиті в одну мережу. Таке сплетіння руйнує вертикаль влади над об'єктом і стає сферою взаємовпливів. Відповідно перекладач, що мислить *трансверсально* неминуче досягає свою причетність до акту співтворення мов, тіл, алгоритмів, екосистем. Поняття *домінувати* вичерпує себе й лишає відповідальність за адекватну контекстоінтеграцію, де завданням стає відчувати свою *Ктулцуенову* агентивність, буття в сплетіннях, *multispecies stories*. Оновити свої онтологічні налаштування з центрованості на людині до партнерства багатьох. *Транс-цен-версальність* дарує розуміння, що перекладач постійно балансує між полюсами різних *-ценів*, де він не прагне до єдиної істини чи стабільності, а шукає резонанс між *текстом-перекладом-цільовим призначенням-машиною*. Він свідомий того, що *Антропоценівість* максимально підсилює людську агентивність, котра робить текст максимально *своїм* для цільової культури, *доместикає* його й поглинає *іншого*, тоді як *форенізація* викликає протилежний ефект.

Розділ 2. Від *Антропоценового* до *Ктулцуенового* в перекладі

Антропоценовий переклад здебільшого розцінюється як культивування та сприяння етноцентричності *свого*, хоча це не завжди слушно, оскільки *доместикувати* як і *форенізувати* мають свої безпосередні контексти в яких вони є адекватним перекладацьким рішенням. Тому, коли мета – плинність комунікації, то часу на розмірене проживання естетичних відчуттів *інакшості* просто не лишається. Через це тут мова може йти про декілька причин, де однією з найпоширеніших є відсутність фонових кореляцій у цільовій культурі. Приміром у синхронному перекладі, якщо перекладач лишатиме вкраплення *чужості* без змін, не переформатовуючи *чужий* контекст під відомі образи, процес перекладу швидко втратить свою продуктивність через відсутність конотаційних точок перетину в цільовій мові. Переважно йдеться про мовні одиниці, що не мають прямого аналога у мові реципієнта (*freshman, sophomore, pep rally* і под.). Тоді як у контексті художнього дискурсу, чий диференційні риси дозволяють толерантно представити *іншого*, через розширений коментар, пояснення, перекладацька стратегія змінюватиме свій вектор. Ще однією підставою для створення *антропоценізованого* перекладацького виміру може

стати інформаційно-прагматична текстова функція, в межах котрої переклад набуває професійно-орієнтованого забарвлення (науковий, медичний, юридичний, технічний) й вимагає ясності, функціональної прецизійності, певних уніфікованих норм, а не естетичних вражень. Це той випадок, коли перекладач синхронізує форму з очікуваннями культури споживача у рекламному дискурсі *Taste the feeling! (Coca-Cola)* – отримає відповідник *Відчуй смак життя!* що максимально інтегрує лозунг в цільову культуру; *Just do it! Вперед!* – прагматичний ефект збережено за рахунок видозміненої фразової матриці на більш адаптований відчуттям українських споживачів. Переклад інструкцій препаратів, різних приладів, юридичних документів і т.ін., також вимагає максимальної текстової локалізації у культурі *свого*: *Turn off the faucet when not in use* – буквальный відповідник: *водяний змішувач, водопровідний кран* буде недоречним, тому в процесі *доместикації* ми отримуємо просто *кран*, що знімає зайві лексичні переваження в тексті. Не менш важливою є необхідність зважати й на те, наскільки доцільним є проявлення *чужості* в самому оригіналі, бо від цього напряму залежить культурна цінність *іншого* та її збереження в цільовій мові. Адже часто непрофесіоналізм може вести до підміни понять, коли автор пише у своїй звичній манері, без цілеспрямованого наміру створити ефект *чужої* реальності, а перекладач не в змозі це розпізнати. Тоді прийом *форенізації* набуде зворотного ефекту, що лише ускладнить текстове сприйняття. Пересічним прикладом може стати художній дискурс, коли перекладач гіперболізовано лишає в тексті оригінальні звертання, культурні формули, реалії і под., що для реципієнта не асоціюється з атмосферою *інакшості*, а навпаки вибудовує стіну непорозуміння між текстом і читачем. За таких обставин *доместикація* формул *Шановний, Пане, Добродію, Добридень* і т.ін. контекстуально буде більш виправданою. Однак, коли йдеться про тексти, де ефект *чужості* є екзистенційним тлом, що тримає на собі весь твір (Дж. Джойс, Фр. Кафка, Х. Борхес та ін.), тоді це сфера впливу *форенізації*. Через те, що метою перекладу є зацентрувати на різниці, коли *чужий* ритм, синтаксис, лексичний ряд – є частиною загального задуму, а відтак прийомом збереженням дихання *іншого* в тексті, етично вірним кроком перекладача. *Доместикація* тут небезпечна, бо здатна вбити *інакшість*, яка є сутністю та осердям тексту.

Капіталоцен у перекладі також не про далекі відголоски минулого часів Маркса та Енгельса й панування капіталістичних схем, а про сучасну стихійну комерціалізацію та ринкові практики в перекладі. Згідно яких здійснюється вибір, що перекладати та якою логікою, політикою видавництва, списками бестселерів, рейтингами і т.ін. рухатися. Відповідно в пріоритеті не стільки глибоко філософські тексти чи інші праці високого рівня дидактичної специфіки, скільки ринкова ефективність. Тому орієнтація на аудиторію, популяризація того чи іншого тексту, жанру і под. матимуть в основі *капіталоценовий* патерн, яким керує стратегія *доместикації*, що націлена на широкого читача, дитячу літературу, теле-, радіо-, масмедійний контент. Адекватним кроком стане поглинути *чужість*, інакше пересічний читач чи дитяча аудиторія будуть позбавлені можливості проживати текст: *Halloween night was full of trick-or-treaters*. Увечері дітлахи ходили від дому до дому збираючи солодоші (назва свята витісняється зовсім або ж іноді локалізується як *Свято гарбузів*, що є не зовсім правильним рішенням, так як і така назва не є характерною для нашої культури і викличе у читача запитання *Що це?* Або ж реалія *trick-or-treaters*, яка є ознакою культурного колориту свята й дослівно означає *частування або шкода*, також може вести до ментальної паузи й вимагатиме роз'яснення. Тому варіант *солодоші* буде найприйнятнішим, так як не перериватиме плинності лакунами незрозумілих значень.

Плантаціоцен в перекладі має місце, коли одна домінуюча культура чи мова створюють гегемонію і формують своєрідну монокультуру перекладу. Найкращим прикладом тут стане роль англійської в глобалізованому світі та її статус *lingua franca*, в контексті якого саме англійські переклади мають найвищу цінність – плантаційна мовна мономодель забезпечує глобальну доступність матеріалів на різних рівнях. Якщо говорити про більш локальні *плантаціоценові* переклади то це може бути адаптація *іншого* під національний канон. Один із видів *доместикації*, в якому агресивна техніка витіснення *чужого* трансформується в естетичну *доместикацію*, що націлена на становлення літературної традиції *свого*. Через таке цільове завдання, це не зовсім зневага та спрощення *іншого*, а його націоналізація, трансфер *чужого* надбання у власну культуру. Так, приміром у XIX ст. українські переклади світової класики (Гомер,

Данте, Шекспір і ін.) *доместикували* стиль та синтаксис, інтонацію, ритміку, образи з ціллю вписати їх у тогочасні художні норми. Однак ця практика не втратила своєї популярності й нині: *Harry took a large slice of treacle tart and poured himself a glass of pumpkin juice*. (Rowling, 1997: 93). *Д*: Гаррі взяв великий шмат пирога з патокою й налив склянку гарбузового соку. *Treacle tart* адаптовано під пиріг з патокою, *pumpkin juice* – залишено без змін, щоправда для нашої культури це також дещо незвично. Можливою є ще опція *трікл-тарт*, як транслітерація, що збереже колорит, а *pumpkin juice* залишити в оригіналі, або ж подати через колаборацію *pumpkin-джус*. До якої з версій схилитись – обирає перекладач.

Техноценовий переклад. Його дискурсивна парадигма має нині колосальний вплив, оскільки йдеться про техносферу, як новий рівень екзистенції, де технологічні процеси тісно переплітаються з активністю біосфери та людською свідомістю. Це найвагомніше метафоричне розширення перекладацького виміру, яке нині визначається як вузол людського, алгоритмічного, машинного, штучного. Час, коли *AI* паритетний учасник перекладацького процесу, що назавжди змінило роль перекладача на концептуального суб'єкта.

Піроценовий переклад – той аспект, що має не стільки прямий як символічний застосунок. Мова йде про переклад як місце вогню та конфліктів, де кожне слово може спалахувати ідеологічним, політичним полум'ям – алегоричне горіння емоційного, соціального, духовного контентів. Цікавим у такій перспективі постає питання *свого* та *чужого*, де переклад може як спалити, деформувати *іншого*, так і навпаки освітити його шлях у новій культурі. Саме ця проєкція у час війни в Україні набуває особливого значення, бо від того чи *domesticate* чи *foreignize* залежить те, чи визнається Україна як паритетний суб'єкт чи її роль редукується до об'єкта: *Kyiv vs Kiev, Holodomor vs famine, invasion vs special operation: The President insisted that the operation in Crimea was a special military operation to protect russian speakers, not an invasion*. *Д*: Президент наполягав, що операція в Криму – це спецоперація для захисту російськомовного населення, а не вторгнення. *Ф*: Президент наполягав, що дії в Криму – є так званою *special military operation* спрямованою “на захист російськомовних” і відмовлявся називати це вторгненням. Як бачимо у випадку *Д* текст звучить нейтраль-

ніше, що фактично визнає пропаганду, тоді як Φ проливає світло на справжній стан речей та дає можливість розпізнати пропагандистське джерело.

Ктулуценовий підхід у перекладі на сьогодні є мабуть одним із найпрогресивніших та найтолерантніших підходів, оскільки не перекладає відповідальність з агента на агента, а позиціонує переклад як сплетіння багатовидових та багатокультурних відносин, де є місце всім: читачам, авторам, алгоритмам, штучному інтелекту і под. Це не процес підкорення, а співбуття, де голос *іншого* звучить рівноправно. Так, постколоніальні та феміністичні тексти свідомо демонструють багатоголосся через збереження маркерів *чужості*. Рекламний дискурс, соцмережі, теж дедалі більше залучають *форенізацію* з метою акцентування на глобальності брендів: *Grab a McFlurry with Oreo or KitKat pieces, cool down with an iced latte and enjoy the taste of summer*. Д: Візьміть морозиво з печивом *Oreo*, або *KimKam*, освіжіться склянкою холодної кави й насолоджуйтесь смаком літа. Φ : Спробуй *McFlurry* з *Oreo* чи *KitKat*, охолодіться *iced latte* й відчуй смак літа на повну. Або: *Try our new Pumpkin Spice Latte with oat milk – cozy autumn vibes in every sip*. Д: Скуштуй наш новий лате з гарбузовим сиропом на вівсяному молоці – затишна осінь з кожним ковтком. Φ : Спробуйте наш *Pumpkin Spice Latte* з *oat milk* – осінній вайб з кожним ковтком. Такий селективний відбір технік отримує дедалі ширший застосунок і у політичному дискурсі, новинах зокрема, коли співвідношення *свого* і *чужого* в тексті напряму впливає на якість діалогу влада-народ і формування суспільної довіри: *The UK government announced new sanctions against russian oligarchs, freezing assets and restricting travel*. Д: Уряд Великої Британії оголосив про нові санкції проти російських олігархів: замороження активів і заборона на подорожі. Φ : Уряд Великої Британії оголосив про нові санкції проти російських *oligarchs*: замороження активів та *travel ban*. Саме звернення до Φ та калькування термінів у випадку актуальності теми російської агресії в Україні, зацентрує на глобально-правовій рамці ситуації, що відбувається. Така ж атмосфера кризовості та невідкладних дій панує і в екологічному дискурсі, де Φ зберігає міжнародну термінологію, що створює ефект максимального занурення в проблему: *Climate activists glued themselves to the road in the central London, demanding urgent action on fossil fuels*. Д: Екоактивісти приклеїли себе

до дороги в центрі Лондону, вимагаючи радикальних заходів щодо викопного палива. Φ : *Climate activists* приклеїли себе до дороги в центрі Лондона, вимагаючи *urgent action* проти *fossil fuels*.

Якщо раніше рекламний простір схилявся до стратегій культурної адаптації заради створення *WOW*-ефекту, то *Ктулуцен* дедалі більше працює з оригінальними елементами: *Just do it! Push your limits! The new Air Zoom Pegasus 28 is here*. Д: Просто зроби це! Вийди за межі своїх можливостей! Нові кросівки *Pegasus 28* уже в наявності. Φ : *Just do it!* Вийди за межі! Нові *Air Zoom Pegasus 28* вже тут! Простір соцмереж, що вже сам по собі, є вузлом агентів, теж демонструє цю *Ктулуценову Д/Ф* гібридність: *One-week Wellness tour: Yoga at sunrise, vegetarian delicacies and just pure bliss*. Д: Однотижневий велнес тур: йога на світанку, вегетаріанські делікатеси та справжнє блаженство. Φ : Однотижневий *Wellness: joga at sunrise, vegetarian delicacies* і суцільний *pure bliss*. Отже, можемо з упевненістю сказати, що *Ктулуцен* дедалі більше знаходить своє відображення й в перекладі, де все частіше реалізуються калібровані/гібридні режими подачі, де ані *своє* ані *чуже* не стає самоціллю, бо *трансверсальне* тло вимагає реверсивного руху, де рівноцінним є збереження *іншості* та проживання *свого*, яке вібрує в унісон із *чужим*.

Тому метанавичка *транс-цен-версальності* буде полягати в усвідомленні того, що нині переклад матеріалізується у *трансверсальне* поле з умовними відбитками *цене-проекцій* різного цільового призначення й агентивного наповнення. Площини які гіпотетично екстраполюються в *Антропоценовий* (людина як геологічна сила) та *Ктулуценовий* (кластер співіснування всіх *-ценів*) модуси репрезентації. Однак це не два концепта-антагоніста, а паритетні учасники процесу, де *трансверсальне* динамічне тло, постійно створює флуктуаційні коливання, котрі щоразу розмивають кордони між *своїм* та *чужим*. Тому йдеться не про протистояння, а стратегічне калібрування балансу між *-ценами* через вектори *доместикації* та *форенізації*, де перехресна, мережева, некатегоріальна суб'єктність перекладача дозволяє йому тримати оптимальний рівень опору, який не надто потужний, бо виникне стагнація та не надто слабкий, щоб не спричинити хаос. Мета – навчитись тримати продуктивну напругу між полюсами через калібрування рівноваги між буквральністю та інтерпретацією, *доместикацією* та *форені-*

зацією, змістом та формою і под. Не усунути тертя повністю в спробі здолати межі непорозуміння, що чинять опір, а відкалібрувати так, щоб перетворити на продуктивне поле. У контексті цього, якщо перекладач працює у сфері журналістики (новини, воєнні репортажі, звіти і под.) *доместикація* матиме місце на рівні синтаксису та подачі інформації, тоді як *форенізація* проявить себе в політично навантаженій лексиці, що є конотаційними маркерами на яких тримається текст (*Kyiv, Holodomor, invasion*, а не *special operation* і т.ін.). Якщо мова про рекламний дискурс, маркетингові тактики, то знову ж таки основне текстове полотно ґрунтуватиметься на *своєму*, тоді як контрольовані маркери *чужості* будуть інтегровані без змін задля ефекту автентики та глобалізованості бренду. Простір мультимодальності також диктує свої особливості, котрі слід враховувати. Часові обмеження на рівні субтитрів вимагатимуть *доместикації*, проте власні імена чи інші культурні коди рекомендується все ж таки зберігати через коротку примітку в кадрі чи под. У спробі узагальнити сказане до якоїсь уніфікованої формули, можемо сформулювати наступне: комфортне українське тло (*доместикація*) + вкраплення *чужості*, що має культурну цінність (*форенізація*).

Розділ 3. Переклад – це декодування концептів, де контекст важливіший за форму

Те, що переклад нині вже давно вийшов за межі лінійності у вимір *транс-цен-версальності*, де перекладач оперує не моноеквівалентною лексикою, а цілими культурними концептами, за якими стоять потужні пласти значень, можна продемонструвати на одному цікавому прикладі. Щось на зразок подачі, що часто має застосунок у когнітивній лінгвістиці, психолінгвістиці, нейропсихології з метою практичної наочності того, як людський мозок ХХІ ст. реалізує свою діяльність та мислить реальність концептуальними схемами та ментальними *patterns*:

Read this short text. Can you understand it? 7H15 M3554G3 5H0W5 H0W OUR M1ND5 C4N DO 4M4Z1NG 7H1NG5! 1N 7H3 B3G1NN1NG 17 WA5 H4RD BU7 NOW, ON 7H15 L1N3, YOUR M1ND 15 R34D1NG 17 W17HOU7 4NY PROBL3M5. (Це повідомлення демонструє як наш мозок здатний на дивовижні речі! Спершу це було непросто, але зараз на цьому рядку, твій мозок читає це без жодних проблем).

Як бачимо, у певний момент, попри заміну літер на цифри, ми починаємо опановувати

текст без жодних труднощів. Чому? Бо йдеться не про лінійне сприйняття окремих символів, а відбувається стихійна розгалужена рецепція. Робота йде на всіх рівнях: слова осягаються образно, паралельно відбувається опора на контекст, прогнозовані структури, форму слова, комбінації звуків, положення приголосних і т.д. Цілий ментальний коктейль *top-down* обробки інформації, що нагадує ніщо інше як принцип *трансверсальності*, в якому рух здійснюється *через й у різні* напрямки. Так і тут, спершу активується *концептуальна* схема розпізнавання англійських слів, в якій лексема не набір букв, а ціла ментальна структура прив'язана до досвіду, що власне і дає можливість ідентифікувати вже раніше опрацьований концепт, попри заміну літер. У такий спосіб мозок прогнозує словесну форму й заповнює прогалини (*closure effect*), а це раз-у-раз вже рух через *перцептивний* вимір, де зчитується та обирається відповідна форма слова. *Когнітивний* етап, де латаються лакуни значень наявним досвідом. Й нарешті *культурний*, у просторі якого наступає синхронізація з культурним фоном, метою, запитом і под. Як бачимо це невпинний динамічний рух, впродовж якого відбувається співставлення очікувань, які прокручуються у своєрідній *герменевтичній петлі* співвідношень конкретного слова зі знаками й рівнями й коли все *конектиться* наступає ефект автоматичного декодування навіть деформованих слів.

Оскільки за своєю суттю людське сприйняття завжди прагне до цілісності, закриття гештальтів, тому мозок так чи інакше буде невпинно хотіти заповнити нестачу елементів. У світлі постулат когнітивної лінгвістики – наше мовлення є продовженням мислення, яке безпосередньо ґрунтується на певному тілесному досвіді. Саме тому розуміння тексту – це не про машинальне відтворення літер, а про активацію концептів, що вже *a priori* існують в реєстрах нашої пам'яті. Коли ми бачимо 7H15 M3554G3, наш мозок не ідентифікує це як числа, а синхронізує з уже знайомою формою THIS MESSAGE. *Транс-цен-версальний* переклад – аналогічний процес, але з дещо зміненим масштабуванням, бо не обмежується рамками одного слова, а екстраполюється на цілі культури, світогляди, модуси мислення. Акт перекладу як такий перетворюється на декодування концептів, де перекладач першочергово бачить не те, що на поверхні (слова й літери), а те, що значно глибше – концепти, що розкри-

ваються палітрою значень за своєю мовною оболонкою. Саме тому концептуальне тло в разі пріоритетніше за форму, бо якщо зрозуміти головну ідею, жодні різниці граматичних та лексичних структур не стануть на заваді до розпізнання ключових сенсів. Коли перекладач відкритий до нових змістів, не живе в полоні форм та норм, спрацьовує так звана культурна *предикція*, в умовах якої перекладацький буквалізм трансформується в метанавичку реконструкції смислу. Ментальна операція, що співвідноситься з інтерпретацією образів, прогнозуванням фраз, де/компресією значень. Перекладач не трансліює дослівне мовне відтворення *word-for-word*, а як і у випадку з 7Н15, генерує концепти сенсів та імплементує у свою діяльність, де він читає мову *іншого*, прогнозує, співставляє, перевіряє, коригує, формує новий синтез.

У контексті нашої розвідки тематичним може стати переклад епох-цен (*Anthropocene, Capitalocene, Pyrocene, Technocene, Chthulucene*), що є не просто науковими словами, а концептами, де переклад працюватиме з культурними та ідеологічними проєкціями. Приклад того, коли *трансверсальне* полотно стає рухливим динамічним тлом, що активізується рухом *кризь* (мови, культури, стилі, світогляди і т.ін.) та регулюється векторами *foreignization* та *domestication*, що інтегрують тріаду *текст-перекладач-реципієнт* у вірні контекстуальні кореляції, узгоджені зі своїм цільовим призначенням. Ризоматична природа сучасного перекладу дозволяє перекладачеві генерувати цілі ментальні концепт бази досвіду вірних, хибних, гібридних застосунків, які накладаючись на *транс-цен-версальність*, розкривають свій прикладний аспект.

Отже, якщо говорити про переклад назв ключових концептів сучасності, що є втіленням різних модусів мислити світ: *Anthropocene, Chthulucene, Capitalocene, Plantatiocene, Pyrocene, Technocene* і под., то базовим та найпоширенішим відповідником, що має місце в академічному та публіцистичному дискурсах й активно імплементується геологами, екологами, культурологами, стане пряма калька з англійської (*Голоцен, Плантаціоцен і под.*). Таке перекладацьке рішення є *Ктулуценовим* підходом так як елемент *форенізації*, що є притаманним цьому -цен, дозволяє зберегти міжнародну уніфікацію. Однак, існують й інші варіанти, менш усталені, поодинокі, але вони також займають свою нішу в загальній картині

транс-цен-версальності. Так, коли відповідники *Плантаціоценова (Піроценова, Техноценова)* доба/епоха будуть регулюватися вектором *доместикації*, вони отримають локалізацію в середовищі, де мета популяризувати, зробити концепт гладким для сприйняття, що часто зустрічається в медіа, адаптованих перекладах популярної науки. Проте, такий крок стане хибним рішенням, якщо це стосується академічного виміру та наукових текстів, де цільова аудиторія вже має певні фонові знання з цієї тематики й тому одразу постане питання своєрідної тавтології, бо суфікс *-цен* вже й так означає доба. *Епоха людини* – ще один можливий варіант, котрий теж має певні особливості вживання, на які потрібно зважати. Адже якщо рухатися у контексті логіки популяризувати, то такий варіант можливий, бо тут акцент не стільки на перенесенні самої суті, як на створенні самого ефекту чогось нового, що заходить в суспільний простір як такий. Однак перекладач щоразу міркує, чи відповідник *доба людини* є виправданим кроком для читача, бо таке вживання дещо спрощує та викривляє саму суть концепту. Так як *Антропоцен* – це не просто *епоха людини*, а час, що змінює її онтологічний статус, бо перетворює на геологічну й екологічну силу. Щось подібне будемо мати і в ситуації з *людиноцентрична доба*, що іноді трапляється в гуманітарних науках як різновид стилістичних варіантів, де загрозою буде підміна понять на антропоцентризм, що є філософсько-етичним терміном, що має протилежне значення, а отже активує хибні асоціації, що відсилатимуть до світоглядних налаштувань, а не до періоду радикальних переосмислень геологічного впливу. Тому необхідно про ці деривації вживання знати, проте пам'ятати, що всі культури (*пол. Anthropocen, нім. Anthropozan, фр. Anthropocene, ісп. Antropoceno* і т.ін.) притримуються близької кальки, тому український відповідник *Антропоцен (Ктулуцен, Піроцен, Плантаціоцен і под.)* є вірним кроком і корелюється з міжнародними стандартами.

Перекладознавча трансформація *трансверсального* характеру реформувала й суб'єктність перекладача, видозмінивши його сферу компетентностей. У якій він став оперувати не лінійностями, а став генератором нових концептів, де і проявляються ключові *трансверсальні* можливості гібридизації та калібрування тертя, що народжують нові палімпсести значень. Так, *-цени* у контексті українських реалій, а саме війни

з подачі перекладача можуть заграти зовсім іншими відтінками значень, де кожен вибір буде етичною та політичною декларацією україномовних позицій того, що відбувається. Загальноприйнята калька *Антропоцен* у адаптованому контексті може набувати відтінків, що акцентує на культурній метафорі, як глобальному вердикті українських реалій. Тоді як *Капіталоцен*, що в широкому значенні співвідноситься з логікою зиску, в українському контексті може набувати значень вузького спектру і підв'язуватися під воєнні реалії, де ототожнюється з нафто-газовою інфраструктурою та ресурсами загалом. *Плантаціоцен* стає алегоричною паралеллю мовного питання, стратегію імперського витіснення задля встановлення плантаційної мовної мономоделі. *Техноценове* прочитання у локалізованому форматі представлення може зіставлятися з балістикою, дронами, схемами й алгоритмами, що розпалюють війну. Та відповідно *Піроцен*, що напряду пов'язується з вогнем, у *доместикованій* подачі символізує жажіття війни: палаючі міста, криво-багряне вогняне небо, обгорілі горем серця українців. Адже, попри те, що *Антропоцен* визначають як концепт колективної відповідальності, де вина розподіляється на людство загалом, Україна сьогодні каже інше – її *Антропоцен* локальний, що перетинається з війною, пам'яттю, відповідальністю, перекладом. *Антропоцен* говорить про людину як геологічну силу і її вплив на кліматичні зміни, проте й тут локалізація концепту демонструє те, що плюндрування та стихійні спустошення розподілені нерівномірно, бо цілі екосистеми живих організмів та їхнє середовище існування покладено на поприще людських амбіцій. *Плантаціоцен* українських реалій це теж далеко не про статус англійської як *lingua franca*, а про вороже, нищівне монотиснення, що жадає назавжди стерти українську мову та історію з лиця землі, насадивши свою плантаційну модель тоталітарного контролю. Нашому сьогодні, що горить у вогні *Піроцену*, лише *Ктулцен* дарує іншу багатovidову оптику співпраці в якій тісно переплітаються українські ландшафти, тварини, люди, техніка, алгоритми, віра й надія заради єдиної спільної цілі. Таке прочитання перекладу крізь призму епох-цен піднімає його найглибші пласти, що вимагає й від перекладача щоразу свідомо робити вибір *Київ* чи *Кієв*, *Голодомор* чи *fatime*, *вторгнення* чи *спеціальна операція*, бо цей крок він не лише мовний, а й етичний, оскільки визначає

ХТО МИ на світовій арені й на одинці з совістю – Україна як суб'єкт, а ми її частина чи маріонетки в руках чужого нарративу. Саме тому – ПЗРЗКЛ4Д – ЦЗ ДЗКОДУВ4ННЯ КОНЦЗПТ1В, ДЗ КОНТЗКСТ В4ЖЛ1В1ШИЙ ЗА ФОРМУ.

Висновки. Тож, переклад сьогодні вимір *транс-цен-версальності*, де все переплітається, рухається, змінюється, зникає й знову з'являється. Кожен рух тут – акт відповідальності й турботи, бо *трансверсуючи* через мови, покоління, культури, дисципліни, в нас неминуче залишаються відголоски *іншого*, тому лише від нас залежить куди буде спрямована ця динаміка: на витіснення чи на прийняття? Суб'єктність перекладача, яка мислить *трансверсально* сповна усвідомлює свою причетність до процесу буття, де він частинка тіл, мов, алгоритмів, екосистем. Тут немає місця для превалювання, бо існує лиш відповідальність за зв'язок. Перекладач спостерігає, направляє, врівноважує, задля того, щоб максимально продуктивно сконструювати діалог *свого* та *іншого*. Зрозуміти, що *a priori* не існує ідеальної техніки, бо щоразу все визначає час, місце, аудиторія. Тому його ключовим завданням стає калібрування тертя між полями, де гіпер-*domestication* загрожує культурним згладженням, втратою цінності, евфемізацією, тоді як гіпер-*foreignization* надмірною неприродністю, штучною екзотикою, зламом текстової рецепції.

Відтак народжується нове онтологічне переосмислення перекладознавчих віх, які першочергово про спосіб існування в світі, де вже давно немає центру, а лише множинна тканина співбуття й взаємодій. Вважаємо, що *перспективи подальших досліджень* повинні й надалі рухатися в *транс-цен-версальному* напрямку, що дасть перекладачеві можливість стати настільки гнучким, щоб бачити та прогнозувати ту масштабність змін, що нині і в майбутньому чекають на перекладознавчу царину, яка вже переступила поріг алгоритмічного суб'єкта, що живе у вимірі мультимодальності, де триває колаборація людини й машини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Baker M. Translation and Conflict: A Narrative Account. London. New York : Routledge, 2006. 212 p.
2. Berman A. The experience of the Foreign: Culture and Translation in romantic Germany / translated by S. Heyvaert. State University of New York Press, 2009. 292 p.
3. Braidotti R. The Posthuman. Cambridge : Polity Press, 2013. 180 p.

4. Cronin M. *Eco-Translation: Translation and Ecology in the Age of the Anthropocene*. London & New York : Routledge, 2017. 188 p.
5. Deleuze G., Guattari F. *Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* / translated by B. Massumi. London : Continuum, 1988. 191 p. (Original work published 1980)
6. Foucault M. *The History of Sexuality. Volume 1: An Introduction* / translated by R. Hurley. New York : Pantheon Books, 1978. 164 p. (Original work published 1976)
7. Guattari F. *Transversality*. In *Psychoanalysis and Transversality: Texts and Interviews 1955–1971* / translated by A. Hodges. Los Angeles : Semiotext(e), 2015. p. 113.
8. Haraway D. *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Durham and London : Duke University Press, 2016. 312 p.
9. Rowling J. *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. London : Bloomsbury, 1997. 224 p.
10. Venuti L. *The Translator's Invisibility: A history of Translation* (3rd ed.). London. New York : Routledge, 2018. 353 p.
2. Berman, A. (2009). *The experience of the foreign: culture and translation in romantic Germany* (S. Heyvaert, Trans.). State University of New York Press
3. Braidotti, R. (2017) *The Posthuman*. Cambridge: Polity Press
4. Cronin, M. (2017) *Eco-Translation: Translation and Ecology in the Age of the Anthropocene*. London & New York: Routledge
5. Deleuze, G., Guattari, F. (1988) *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* / translated by B. Massumi. London: Continuum
6. Foucault, M. (1978) *The History of Sexuality. Volume 1: An Introduction* / translated by R. Hurley. New York: Pantheon Books
7. Guattari, F. (2015) *Transversality*. In *Psychoanalysis and Transversality: Texts and Interviews 1955–1971* / translated by A. Hodges. Los Angeles: Semiotext(e)
8. Haraway, D. (2016) *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Durham and London: Duke University Press
9. Rowling, J. (1997) *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. London: Bloomsbury
10. Venuti, L. (2018). *The translator's invisibility: A history of translation* (3rd ed.). Routledge

REFERENCES:

1. Baker, M. (2006). *Translation and conflict: a narrative account*. Routledge

Дата першого надходження статті до видання: 02.04.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026